

Consolidar e cuntinuar

Autor(en): **Pult, Chasper**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **106 (1993)**

PDF erstellt am: **21.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-235860>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Consolidar e cuntinuar

da Chasper Pult, parsura LR

Rumantsch grischun

Il cumenzament da la nova perioda d'uffizi e da l'onn da lavur 1992 è stà bullà d'ina petiziun cunter il diever dal rumantsch grischun sin plaun federal. Igl è evident che l'offerta d'ina varianta standardisada per tut la Rumantschia po svegliar malsegirezzas ed irritaziuns, cunquai ch'il rumantsch grischun è concepì per diever passiv e na vegn betg instruì. La mancanza d'infurmaziun d'ina part da la populaziun rumantscha areguard l'adiever dal rumantsch grischun vegn ad avair contribuì a la skeptica exprimida tras la petiziun.

Las consequenzas èn stadas negativas. Cun auzar ina confruntaziun interrumscha sin nivel federal è ida a perder blera bainvulientscha envers la Rumantschia. Questa apparenta dispita ha pudì servir sco alibi per marginalisar u perfin per betg pli considerar la lingua rumantscha. Las incumbensas per translaziuns - e cunquai er las entradas per la Lia rumantscha - èn sa diminuidas considerablain. Cunquai che la gronda part da las suttascripziuns è vegnidas ramassadas en la part sura da la Surselva è quella regiun vegnida bullada malgistamain sco conservativa e sco factur d'impediment per in'unitad rumantscha. Ma er en la Cadi datti bleras vuschs ch'enclegian fitg bain la necessitad d'ina furma rumantscha che garantescha la preschientscha da nossa lingua en uschè bleras occasiuns sco pussaivel.

Positiv per la LR è stada questa confruntaziun perquai ch'ella ha stimulà a trair bilantsch sur da 10 onns rumantsch grischun. En in'occurrènz da giubileum ed en la decisiun da la radunanza da delegadas da prolungar las directivas areguard il diever dal rumantsch grischun èn sa mussads dus aspects essenzials:

- Tut ils organs da la Lia rumantscha resguardan il rumantsch grischun sco in element essenzial per garantir er en avegnir ch'il rumantsch possa sa mantegnair sper il tudestg.

- La furma linguistica dal rumantsch grischun è consolidada e porscha in instrument che po vegnir duvrà en tuttas domenas dal mintgadi e che mintga Rumantscha e mintga Rumantsch chapescha.

Quai che fa basegn er u surtut en l'avegnir è in'infurmaziun cumpletta e cuntinuanta areguard il rumantsch grischun. La Lia rumantscha spetga era che chantun e confederaziun s'exprimian en questa dumonda, considerond lur obligaziun da resguardar nossa lingua naziunala uschè ferm sco ella merita quai. Ina bun'ensaina è stà il fatg ch'il medem mument che la petiziun è vegnid'inoltrada han ils giuvens rumantschs procurà en

atgn'iniziativa ch'il cudesch da prevenziun cunter il SIDA/AIDS "Jo" è vegnì publitgà en ina versiun rumantscha, natiralmain en rumantsch grischun!

La gasetta dal di

Suenter onns ed onns da discussiuns preparatoricas e lavurs da concepziun ha la LR tratg ina decisiun prest istorica. Realisond il fatg ch'in'organisaziun culturala na po betg surpigliar la funcziun d'editura d'ina gasetta quotidiana ha la radunanza da delegadAs extraordinaria decidì da surdar quest pensum ad in'unìun independenta ch'è vegnida fundada pauc temp suenter, la PRO SVIZRA RUMANTSCHA. Il fatg che l'antierur president da la Lia rumantscha è sa mess a disposiziun da presidiar quest'organisaziun mussa che la pretensiun da la Rumantschia d'avair sper il radio e la televisiun rumantscha era in organ scrit quotidian vegnia mantegnida cun persvasiun e che la LR possia seguir e sustegnair vinavant quest project en il rom da sias pussaivladads. Ils engraziaments da la LR van a Toni Cantieni, al mainaproject Giusep Capaul ed a la cumissiun accumpagnanta ensemen cun buns giavischs per in'activitad fritgaivla da la PRO SVIZRA RUMANTSCHA. Be ina gasetta unica po garantir l'existenza da la pressa rumantscha era per il proxim tschientaner.

Activitads en outras domenas

Sper ils dus chavazzins menziunads, che vegnivan illuminads dals reflecturs sin il palc da lavur da la LR, han bleras outras activitads caracterisà l'onn 1992. En la lavur culturala è vegnids examinads l'engaschament e la prestaziun dals collavuratur regiunals. Per sustegnair e stimular lur impurtant'activitad d'animaziun è il reglament vegnì revidì. Cun definir en moda clera las cumpetenzas e cunzunt cun stgaffir ina cumissiun ch'accumpogna la lavur activamain avessan da vegnir dads novs impuls.

Per augmentar la spierta e la vendita da publicaziuns rumantschas è vegnì avrì ina libreria rumantscha cun il num suggestiv "IL PALANTIN", che vegn manada independentamain da la Lia rumantscha.

En la lavur politica è da menziunar ils numerus contacts sin champ federal, oravant tut en vista a la revisiun da l'art. 116 CF, e quels sin champ chantunal. Ad in'occurrenta d'infurmaziun ha la LR g'occasiun d'infurmar l'entir grond cussegl areguard sias activitads, quai che s'è verifitgà sco ina necessitad per stgaffir enclegientscha e per evitar malchapientschas. Cun il departament da cultura è in contacts regulars e caracterisads da respect vicendaivel. Ils contacts cun la regenza en general ston dentant vegnir

in'impurtanta lavur culturala e linguistica che tschertga da cumplettar las obligaziuns ch'il chantun Grischun triling ha e sto surpender. Cunzunt dumondas da finanziaziun en temps economicamain difficils ston vegnir discutadas cuminaivlamain. Grazia a l'engaschament da la LR, dal chantun Grischun e da l'uffizi federal da cultura èsi stà pussaivel da reducir la contribuziun federala be per 5 % enstagl ils 10 % projectads. Quai ha pussibilità da preschentar in preventiv pli u main equilibrà senza che la LR haja gì da restrenscher considerablmain ses program da lavur minimal. Per l'avegnir ston però vegnidas tschertgadas soluziuns che garanteschan la cuntinuitad da las activitads senza spadas da Damocles.

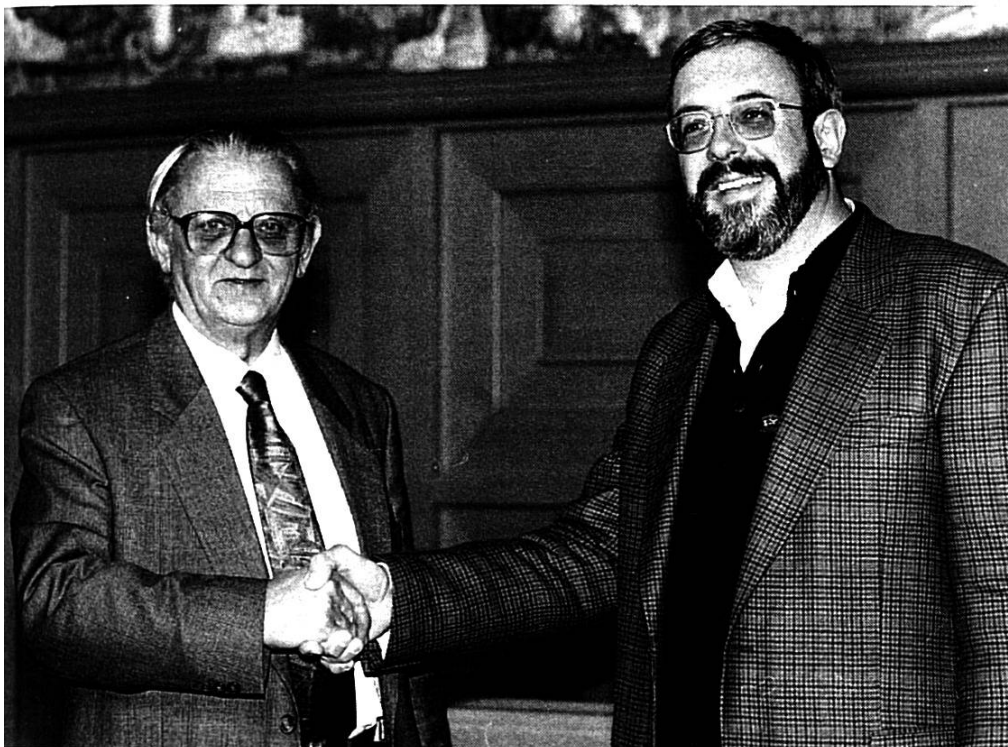

Foto: de Jong

Toni Cantieni
(sanester) surdat ses
uffizi sco president da
la LR a Chasper Pult

Engraziament

Il organs da la LR e las uniuns affiliadas prestan gronda e buna lavur, caracterisada da perseveranza ed engaschament idealistic. La fidanza demussada è stimulaziun per la suprastanza da cuntinuar sin las vias enchaminadas. L'engraziament va a tuttas persunas organisadas en ina u

l'autr'instituziun ed includa era las numerusas persunas che s'engaschan individualmain per il rumantsch.

A la suprastanza vuless jau engraziar per la bun'atmosfera da lavur che stat sut l'ensaina da retschertga da cumpromiss senz'evitar confruntaziuns constructivas.

Surtut vuless jau engraziar a Bernard Cathomas ed a tuttas collavuraturas e tuts collavuratur per l'excellent lavur prestada e per la buna collavuraziun. Durant l'onn da gestiun avain nus gì da prender cumià da Georges Darms ch'era il responsabel dal post da linguatg dapi 10 onns. L'engaschament cumpetent e persvasiv ha caracterisà ses temp da lavur ed

ils resultats dattan perditga visibla. En pli ans banduna Linus Berther ch'ha manà conscienziusamain il post d'ediziuns. En num da tut ils organs da la Lia rumantscha vuless jau engraziar per la lavur prestada. Cun dunna Anna-Alice Dazzi Gross sco nova manadra dal post da rumantsch grischun po vegnir garantida ina cuntinuaziun optimala. Il post d'ediziuns resta vacant, tanter auter era ord motivs da restricziuns finanzialas.

Per finir ma statti a cor da constatar ch'jau hai ma pudì persvader cuntinuadamain da l'auta professiunalitad che regna en il secretariat da la Lia rumantscha. Igl è in plaschair da pudair s'engaschar per nossa Ruman-tschia sut questas premissas. Quai dat era las energias necessarias per supperar muments difficils e per pudair sentir e vesair adina puspè bunas perspectivas per nossa lavur en avegnir.